Справа "Гласс проти Сполученого Королівства" (Glass v. the United Kingdom)

У рішенні, ухваленому 9 березня 2004 року у справі "*Гласс проти Сполученого Королівства*", Суд постановив, що

• мало місце порушення ст. 8 Конвенції.

Відповідно до ст. 41 Конвенції Суд призначив сплатити заявникам 10 тис. євро як компенсацію моральної шкоди і 15 тис. євро на відшкодування судових витрат.

Обставини справи

Заявники, Керол і Девід Гласс, є громадянами Сполученого Королівства. Девід, 1986 р. н., фізично і розумово тяжко хворий і потребує цілодобової допомоги. П. Гласс, матір Девіда, є його юридичним опікуном.

У липні 1998 року Девіда помістили на лікування до лікарні Св. Марії. Ця медична установа належить до відповідного державного регіонального трасту закладів охорони здоров'я. Після проведення Девіду операції для усунення патології дихальних шляхів у нього виникли ускладнення, які призвели до тяжких наслідків. Відтак, лікарі змушені були призначити пацієнту штучне киснепостачання. Протягом проведення зазначеного лікування лікарі повідомили п. Гласс, що її син помирає і тому продовження лікування є недоцільним. Проте поступово стан здоров'я Девіда поліпшився, і 2 вересня 1998 року він повернувся додому.

8 вересня 1998 року, коли Девіда знову помістили у лікарню у зв'язку з інфекційним зараженням дихальних шляхів, лікарі запропонували п. Гласс погодитись на призначення її сину ін'єкцій морфію як засобу полегшення його страждань. П. Гласс категорично заперечила, заявивши, що у випадку зупинки серцебиття у сина вона наполягатиме на вжитті невідкладних заходів для повернення Девіда до свідомості й, у разі необхідності, на його інтубації. У відповідь на таку позицію п. Гласс доктор В. висловив думку, що очікувані заявницею від лікарів дії не відповідатимуть інтересам пацієнта, і зазначив, що за відповідних обставин може виявитись необхідним отримання висновку суду. Доктор Х. також зауважив, що в умовах цілковитої незгоди матері Девіда з позицією лікарів виникає необхідність звернутися за вирішенням питання до суду.

Стан здоров'я Девіда погіршувався. 20 жовтня 1998 року лікарі, які лікували його, дійшли висновку, що пацієнт помирає, і рекомендували призначити йому діаморфій (diamorphine), аби полегшити його страждання. П. Гласс не погоджувалась з таким діагнозом і висловлювала глибоке занепокоєння тим, що призначення діаморфію виключить будь-яку можливість одужання Девіда. П. Гласс висловила свою думку на засіданні лікарів, де був присутній офіцер поліції.

Згодом вона звернулась з проханням, аби їй дозволили забрати сина додому, зважаючи на те, що він помирає. Офіцер поліції застеріг п. Гласс, що її буде заарештовано, якщо вона спробує самовільно забрати сина. 20 жовтня 1998 року, о 7 годині ранку, Девіду було зроблено ін'єкцію діаморфію.

Після цього у лікарні виникла суперечка між лікарями та членами родини Девіда. Останні були переконані у тому, що лікарі приховано

здійснювали щодо Девіда евтаназію. Далі родичі почали перешкоджати лікарям заходити до палати Девіда. Адміністрація лікарні викликала охоронців, попередивши родичів Девіда, що їх буде силоміць виведено за межі лікарні, якщо вони не припинять чинити перешкоди працівникам лікарні виконувати свої функції.

За вказівкою лікаря, який лікував Девіда, у медичну справу пацієнта було внесено вказівку "не повертати до свідомості". П Гласс про це попереджено не було.

Наступного дня п. Гласс виявила, що стан здоров'я її сина помітно погіршився, і занепокоїлася, що причиною цього могло бути введення діаморфію в організм Девіда. Родичі Девіда почали вимагати, щоб лікарі припинили введення хворому діаморфію. У відповідь лікуючий лікар сказав, що він погодиться на це лише тоді, коли родина Девіда відмовиться від наполягань на поверненні Девіда до свідомості, якщо він її втратить. Коли Девід втратив свідомість, родичі вчинили спробу повернути його до свідомості, і внаслідок цього між ними та лікарями зчинилася бійка. Під час сутички п. Гласс таки вдалося самотужки повернути сина до свідомості.

Зміст рішення Суду

Заявники стверджували, що всупереч вимогам ст. 8 Конвенції внутрішньодержавне законодавство і правозастосовча практика не забезпечили повагу до фізичної і психічної цілісності Девіда. Зокрема, ухвалені без згоди його матері рішення про призначення хворому діаморфію та про внесення у його медичну справу вказівки "не повертати до свідомості" були втручанням у права обидвох заявників. Вони також стверджували, що надання лікарям дискреційних повноважень щодо того, звертатися до суду за певних обставин чи ні, цілком не відповідало гарантіям ефективного забезпечення інтересів пацієнтів у складних випадках.

Суд дійшов висновку, що рішення про призначення відповідного лікування Девіду поза згодою його матері було втручанням у його право на повагу до приватного життя, зокрема право на фізичну цілісність. Суд вирішив, що не було необхідності з'ясовувати питання про те, чи відповідні дії лікарів слід було кваліфікувати як втручання у право п. Гласс на повагу до її сімейного життя.

Суд визнав, що втручання, яке мало місце, відповідало закону. Відповідні норми законодавства у сфері охорони здоров'я у своїй сукупності ґрунтувались на обов'язку лікаря зберігати життя пацієнта у кожному випадку за винятком певних особливих обставин.

Суд також дійшов висновку, що дії лікарів відповідали законній меті. Як вважали лікарі, їхні дії були спрямовані на забезпечення інтересів пацієнта. Суд категорично відкинув припущення, що дії лікарів були спрямовані на досягнення прихованої мети пришвидшити смерть Девіда як шляхом уведення йому морфію, так і через внесення у його медичну справу вказівки "не повертати до свідомості".

Вирішуючи питання про те, чи втручання було необхідним у демократичному суспільстві, Суд зазначив, що події, які мали місце протягом 19–21 жовтня 1998 року, не можна розглядати ізольовано — без ураху-

вання попередніх розмов, що відбулися між працівниками лікарні та п. Гласс щодо стану здоров'я її сина. Лікарі, вочевидь, були занепокоєні категоричним небажанням матері Девіда прислухатися до їхніх порад, зокрема до думки про доцільність призначення її сину морфію. І лікар В., і лікар Х. визнали, що за відповідних обставин звернення до суду може виявитись необхідним.

Суд, зрештою, не отримав належних пояснень, чому лікарі все ж таки не звернулись за висновком до Високого суду. Усі лікарі поділяли невтішні прогнози щодо спроможності Девіда пережити чергове загострення хвороби, і поряд з цим вони добре розуміли, що матір Девіда у жодному разі не схвалить запропоновані ними методи лікування. Суд взяв до уваги те, що п. Гласс могла з власної ініціативи порушити відповідне питання перед Високим судом. Проте Суд дійшов висновку, що саме лікарі повинні були зініціювати розгляд питання перед судом до настання чергового загострення стану здоров'я Девіда. Суд взяв до уваги аргумент, що лікарі не могли передбачити той рівень конфронтації та ворожості між лікарями і родичами Девіда, якого сягнув конфлікт 18 жовтня 1998 року. Попри те Суд вказав, що такий критичний стан виник, окрім іншого, внаслідок того, що працівники лікарні не звернулись за відповідним висновком суду на попередній стадії конфлікту. Суд також висловив свої сумніви стосовно того, що лікарі вже не мали можливості звернутися до суду на той час, коли стало очевидним, що матір Девіда категорично заперечує проти призначення її сину діаморфію. Адже, з іншого боку, адміністрація лікарні виявилася спроможною забезпечити присутність офіцера поліції під час обговорення лікарями та п. Гласс питання щодо лікування Девіда. Крім того, зважаючи на обставини справи, позов до суду вважався б терміновим, а отже, судовий розгляд питання відбувся б негайно.

Суд дійшов висновку, що рішення лікарів реалізувати визначений ними спосіб лікування без урахування заперечень п. Гласс і за відсутності дозволу суду на такі дії було порушенням ст. 8 Конвенції.

З огляду на зазначений висновок, Суд не вважав за необхідне розглядати окремо скаргу п. Гласс щодо неправомірності внесення лікарями у медичну справу Девіда застереження "не повертати до свідомості". Поряд з цим Суд звернув увагу на те, що згадана вказівка застерігала медперсонал не робити пацієнту активного масажу серця та не застосовувати інтенсивної респіраторної підтримки. Ця вказівка не стосувалась використання інших методів, зокрема забезпечення хворого киснем для підтримання життєдіяльності його організму.